

AFETLERDE PSİKOSOSYAL HİZMETLER BİRLİĞİ (APHB)

APHB tarihçesi

17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 Marmara Depremleri, depremlerin yaşandığı bölgeler dışında, Türkiye genelinde de önemli etkiler yaratmıştır. Depremi ilk aylarından bugüne kadar yapılan çalışmalar özellikle deprem sonrası gelişen ruhsal sorunların yaygınlığına dikkat çekmektedir. Bu sarsıcı etki, çok çeşitli olumsuzlukları beraberinde getirmekle birlikte, toplumun ruh sağlığına, ruh sağlığı uzmanları ve sağlık çalışanlarının da mesleklerine bakışını olumlu yönde değiştirmiştir. 17 Ağustos'tan sonra ruhsal travma ve afet çalışmalarında önemli bir bilgi ve deneyim artışı sağlanmıştır. Pek çok eksikliğine karşın, bu bilgi ve deneyim birikimi artan bir duyarlılıkla sürmektedir.

1999 Marmara Depremlerinden pek çok acının yanısıra pek çok dersle de çıkılmıştır. Bunlardan birkaçı;

- i. Sağlık ve psikososyal hizmetlerin dağınık, karışık ve düzensiz olması, müdahalelerde tekrarlar veya boşluklar belirmesi,
- ii. Psikososyal alanda oluşturulan hizmetlerin sürekliliğinin sağlanamaması,
- iii. Hizmetlerin sürekliliğini sağlayacak bilgi ve deneyim yeterliliğinin oluşturulamamasıdır.

Bu eksiklikleri gidermeye yönelik çalışmalar ilgili kurumlar, Türkiye Psikiyatri Derneği (TPD) de dahil çeşitli dernek ve sivil toplum kuruluşları (STK), üniversite ve eğitim hastaneleri tarafından yürütülmeye çalışılırken, yüzyılın en büyük felaketlerinden birisi olan Güney Asya Deprem ve Tsunamisi (2004) Türkiye'de gelişmekte olan duyarlılığı da harekete geçirmiştir.

Aynı zaman diliminde TPD, Türk Tabipler Birliği (TTB), Türk Psikologlar Derneği ve Türkiye Kızılay Derneği'nin yolları hem ülke içinde hem de Aceh/Endonezya ve Sri Lanka'da kesişmiştir. Bu kesişim birlikte çalışmayla, birlikte çalışma da 2005 yılı haziran ayında ilk işbirliği protokolünün

imzalanmasıyla sonuçlandı. Bu protokol ile ilk kez TPD, Türk Psikologlar Derneği, Türk Kızılayı ve TTB'nin açık bir bağlantı kurulmuştur.

Çalışmaları psikososyal alanda yoğunlaştırmak için gerekli olan daha odaklanmış, ancak daha geniş katılımlı ikinci protokolün imzalanması ise Ağustos 2006 yılında gerçekleşmiştir. Böylece sadece psikososyal alanda hizmet verecek olan Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği (APHB); Türkiye Kızılay Derneği, Türk Psikologlar Derneği, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Derneği, Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği'nin katılımlarıyla kurulmuştur (Resim 1).

Resim 1; APHB işbirliği protokolü (imzalar)

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ, TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ, SOSYAL HİZMET UZMANLARI DERNEĞİ,
TÜRKİYE PSİKİYATRİ DERNEĞİ, ÇOCUK VE GENÇLİK RUH SAĞLIĞI DERNEĞİ,
TÜRK PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK DERNEĞİ

İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ
Tekin KÜÇÜKALİ

TÜRK PSİKOLOGLAR DERNEĞİ
Doğan KÖKDEMİR

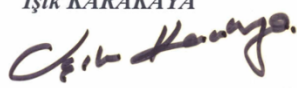
SOSYAL HİZMET UZMANLARI
DERNEĞİ
Hasan GÜNEŞ

TÜRKİYE PSİKİYATRİ
DERNEĞİ
Tamer AKER

ÇOCUK VE GENÇLİK
RUH SAĞLIĞI
DERNEĞİ
Işık KARAKAYA

TÜRK PSİKOLOJİK
DANIŞMA VE REHBERLİK
DERNEĞİ
Binnur YEŞİLYAPRAK

APHB, toplum ruh sağlığını olumsuz etkileyen afetler ve kriz durumlarında psikososyal müdahalelerin yürütülmesinde tarafların

sorumluluklarını ve işbirliği ile ilgili esaslarını düzenlemeyi amaç edinmiştir.

APHB protokolü, afetlerin psikososyal etkilerinin azaltılması konusunda afet öncesi, sırası ve sonrasında yürütülecek psikososyal faaliyetler ile ilgili işbirliği konularını, birlikte çalışma esas ve usullerini içerir. Afetlerde ve olağan dönemlerde psikososyal hizmetlere gereksinim duyan kişi ve grupların ihtiyaçlarının en etkili biçimde ve işbirliği halinde karşılanmasını; ulusal ve uluslararası alanda meydana gelen afetlere APHB üyesi tüm sivil toplum kuruluşlarıyla daha etkili müdahale edebilmek amacıyla gerekli alt yapının kurulmasını amaçlamaktadır.

Kuruluşundan bu yana birçok afet ve acil durumda APHB uygulamaları gerçekleştirilmiş, APHB'e üye derneklerin temsilcilerinin yeterliliklerinin artırılmasıyla ilgili hazırlık ve eğitim çalışmaları yapılmış, birliğin çalışmalarını nasıl yürüteceğini tanımlayan "İşleyiş Yönergesi" oluşturulmuş ve ülke genelinde APHB çalışmalarını yürütecek yapılanma belirlenmiştir. APHB çalışmaları kapsamında çalıştaylar, bilimsel toplantılar ve olağan toplantılar düzenlenmeye devam edilmektedir.

Son olarak, Van ve Erciş Depremleri'nden çok az önce Ankara Kızılay'da gerçekleşen patlamaya yönelik müdahale de dahil olmak üzere, APHB'nin müdahale ettiği bazı kitlesel travmatik olaylar ve afetler aşağıda listelenmiştir:

Güney Asya Deprem ve Tsunamisi

Pakistan Depremi

İzmir Zafer İlköğretim Okulu Kazası

Konya Bina Çökmesi

Ankara Anafartalar Çarşısı Bombalama Olayı

Antalya Serik Yangını

Ankara Bala Depremi

İzmir Aliađa Trafik Kazası

Mersin Gülnar Yangını

İstanbul Güngören Bombalama Olayı

Batı Marmara Sel Felaketi

Mardin Bilge Köyü Katliamı

Bursa Mustafa Kemal Paşa Maden Ocağı Göçüğü

Bandırma Gemi Kazası

Zonguldak Maden Ocağı Göçüğü

Çorum Seyidim Depremi

Van – Erciş Depremi

Soma Maden Faciası

Tüm bu olaylarda APHB mutlaka yerel yönetim, yönetici ve ilgili kurum ve STK ile işbirliği içinde çalışmayı hedeflemiştir. Ülkemiz dahilindeki tüm çalışmalarda öncelikli amaçlardan biri Sağlık Bakanlığı ve ilgili diğer bakanlıklarla işbirliğidir.

Ayrıca bu süreçte APHB, Union of Disaster Psychosocial Services (UDPS) olarak çok sayıda ülkeden farklı travma uzmanlarıyla ve kurumlarıyla da etkileşime girerek, uluslararası işbirliklerine ve karşılıklı deneyim paylaşımlarına aracı olmuştur. Pakistan'da 2005 yılında deprem sonrası başlayan APHB ziyaretleri, bu ülkede ruhsal travma alanında çalışan bir merkez kurulmasına ilham kaynağı olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), UNICEF gibi Birleşmiş Milletler organlarıyla temaslar ve işbirlikleri gerçekleştirilmiştir.

APHB müdahale gücünü dernek gönüllülerinden almaktadır. Ruh sağlığı alanında çalışan bu gönüllülerin yeterliliğini artırmak için çalıştaylar ve sempozyumlar düzenlemiş ya da düzenlenmesine katkıda bulunmuştur. Beklenen Marmara Depremi Sempozyumu, Türkiye'nin Afeti; 10 yıl

Sempozyumu bu anlamda örnek verilebilir. Ayrıca iki yılda bir kez düzenlenen ve bu yıl Aralık başında İstanbul'da yedincisi gerçekleştirilecek olan Uluslararası Ruhsal Travma Toplantılarının en önemli destekçilerinden biridir.

APHB üyeleri tarafından hazırlanan ve 10 yıllık bir zaman diliminde Türkiye'de meydana gelen afetler konusunda yapılmış bilimsel araştırmaların incelendiği iki derlemede, 2000 yılından sonra yıllar içinde Afet Ruh Sağlığına ilginin gittikçe ve belirgin bir şekilde azaldığı vurgulanmıştır. Bu azalma Van ve Erciş Depremlerine kadar devam etmiştir. Van ve Erciş Depremleri yol açtıkları tüm olumsuzluklara karşın, ruhsal travma ve afet duyarlılığını tekrar canlandırmıştır.

APHB Genel İlkeleri

“Psikososyal” kelime anlamıyla birbiriyle süreklilik gösteren dinamik bir etkileşim içinde olan psikolojik ve toplumsal etmenlerin ilişkisi anlamına gelirken; afetlerde psikososyal destek; afet sonrası saptanan veya ortaya çıkabilecek psikolojik uyumsuzlukların ve bozuklukların önlenmesi ve tedavisi, aile ve toplum düzeyinde ilişkilerin yeniden kurulması, geliştirilmesi, etkilenenlerin ‘normal’ yaşamlarına geri dönmesi sürecinde kendi yeterliklerini fark etmelerinin ve güçlenmelerinin sağlanması olarak tanımlanabilir.

Mevcut duruma müdahalenin yanı sıra, en önemli işlevlerinden biri de, toplumda gelecekte ortaya çıkması olası afet ve acil durumlarla başa çıkma, iyileşme ve toparlanma becerilerinin ve kaynaklarının artırılmasıdır.

Söz konusu hizmetler ayrıca yardım çalışanlarının desteklenmesini içeren ve afet döngüsünün her aşamasında yürütülen çok disiplinli hizmetler bütünü de kapsamaktadır. Bu hizmetlerin amaçlarından biri de yerel kaynakların güçlendirilmesi ile çalışmaların yürütüldüğü bölgelerde kalıcı yeterlilik (kapasite) artırımına gidilmesidir.